

دادگاه کیفری بین‌المللی راجع به یوگسلاوی سابق*

مترجم: بهزاد رضوی فرد^(۱) (دانشجوی دوره دکتری حقوق جزای بین‌المللی دانشگاه پواتیه فرانسه)

دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق^(۲) با قطعنامه شماره ۸۲۷ شورای امنیت (سازمان ملل متحد) در ۲۵ مه ۱۹۹۳ م، ایجاد شد.

در واقع این قطعنامه واکنش مراجع بین‌المللی نسبت به آنچه که از دو سال قبل در منطقه یوگسلاوی می‌گذشت محسوب می‌شود.

قتل عام، اخراج و انتقال اجباری توده‌های مردم با هدف پاکسازی قومی، اعمالی هستند که ناسیونالیتهای (ملی‌گراهای) صرب ابتدا در کرواتا و سپس در بوسنی و هرزه‌گوین (قبل از حوادث سالهای ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ م _ کوزوو) که جزء مناطق تعیین شده برای ساکنین غیر صرب بود، مبادرت کردند.

پس از ماه اکتبر سال ۱۹۹۲ م، "تا دوز مازوو یک" لهستانی^(۳)، گزارشگر ویژه کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد ضمن یک گزارش در خصوص «پاکسازی قومی به‌عنوان هدف جنگ» این عمل را به شدت محکوم می‌کند. کمی بعد در ماه مه ۱۹۹۴ م، شورای امنیت از نتایج گزارش ارجاع شده (در پنج جلد) به کمیسیونی متشکل از کارشناسان به ریاست "شریف بسیونی"^(۴) مصری که بیان می‌دارد: «افعال پاکسازی قومی توسط گروههای منزوی یا باندهای مهار شده ارتکاب نیافته» مطلع می‌شود.

همه چیز برای آشکار ساختن یک قصد و یک نظام دهی، همچنان که برخی برنامه‌ریزی‌ها و هماهنگی از طرف مقامات بلند پایه نشان می‌دهند، دست به دست هم می‌دهند.

این اعمال بلافاصله توسط مرتکبان به عنوان آنچه که ناشی از انجام وظایف میهن‌پرستانه می‌باشد مورد ستایش قرار گرفت. (که البته باید گفت) این عوامل نیز همانند سایر علل نشان از وجود عنصر مدیریت ما فوق دارد!^(۵)

بین سالهای ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۹ م، یعنی در زمان آخرین حوادث کوزوو^(۶)، منطقه جمهوری فدرال یوگسلاوی سابق، از فردای مرگ "تیتو"^(۷) یک تخریب واقعی را طی یک سری تعارضات منطقه‌ای پیوسته که منتهی به مرگ تقریباً ۸۰۰ هزار نفر و انتقال اجباری سه میلیون نفر شد را به خود دید. به‌واسطه جنبشهای مردمی^(۸)، یوگسلاوی به یک قلمرو خاص از کشور و به مشابه یک ترکیب پیچیده^(۹) متشکل از مردمان کم و بیش مختلط، تبدیل می‌شود.

نام برخی مکانها، این سیاست مصمم به پاکسازی نژادی را به صورت نمادین بیان می‌کنند. "ووکوار" (vukovar)، "سارایوو" (sarajevo) و به ویژه "سربره‌نیسا" (serbrenica).

در ۱۸ نوامبر ۱۹۹۱ م، شهر "کرووات ووکوار" (Vukovar) - واقع در اسلوونی شرقی - با پشتیبانی ارتش چریکی صرب و پس از یک محاصره سه ماهه، به دست نیروهای ارتش فدرال صرب می‌افتد.

شهر تخریب شده و خیابانها مملو از اجساد مردگان است. تعداد کشته شدگان بین ۳ تا ۵ هزار نفر حدس زده می‌شود، در حالی که تعداد مفقودین تقریباً ۴ هزار نفر می‌باشد. اما واقعه بسیار معنادار، اعدام حدود ۲۰۰ نفر در اطراف شهر می‌باشد که از ۱۹ نوامبر از بیمارستان شهرداری تخلیه شده‌اند.^(۱۰)

در شهر ساریوا همه چیز به کندی سپری می‌شود؛ چرا که ساکنین آنجا یک محاصره سه سال و نیمه را که از دوم مه ۱۹۹۲ م، شروع شده، تحمل می‌کنند.

در طول تمام این مدت مردم با کمبود فرآورده‌های اولیه مواجه‌اند و مواد غذایی فقط به مدد یک پل هوایی ایجاد شده بشری به آنها می‌رسد. به علاوه، آنها تحت تسلط خمپاره‌های صرب می‌باشند که بر سر مردمان منتظر در صفهای مقابل فروشگاهها یا پیاده‌روها فرود می‌آیند و در تیررس تک تیراندازی هستند که مترصد فرصت تیراندازی در حین جابجایی آنها می‌باشند.

در مورد "سربره‌نیسا" نیز باید گفت که شهری است مسلمان‌نشین در بوسنی شرقی که خارج از محیط بومی خود قرار گرفته.^(۱۱)

این شهر در دهم ژوئیه ۱۹۹۵ م، به دست گروههای صرب، تحت رهبری ژنرال "را تکوملادیچ"^(۱۲) می‌افتد. بلافاصله گروهی از مردم با عبور از منطقه صرب نشین برای تصرف شهر "توزلا"^(۱۳) حرکت می‌کنند. مردان اصولاً اعدام شده‌اند و زنان نیز مانند اطفال به بدرفتاریهای صربها تن داده‌اند. تعداد قربانیان بالغ بر ۸۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ نفر می‌باشد.^(۱۴)

بنابراین، تمام این افعال که تشکیل دهنده جرم نقض شدید و مکرر کنوانسیون ژنو و قوانین بشر دوستانه بود، شورای امنیت سازمان ملل متحد را به سمت و سوی سوق می‌دهد که در اجرای فصل هفتم منشور^(۱۵) (سازمان ملل)، قطعنامه ۸۲۷ را در ۲۵ مه ۱۹۹۳ م، که منجر به تأسیس «یک دادگاه بین‌المللی که تنها کار گردش تعقیب اشخاص مسئول نقض‌های شدید قوانین بشر دوستانه بین‌المللی ارتكابی در منطقه یوگسلاوی سابق است^(۱۶)» را صادر نماید.

اعتبار این دادگاه کیفری بین‌المللی مقطعی نیست^(۱۷) و بسیاری از آنان که بی‌شرم و شکست پذیرند از عدم صلاحیت این دادگاه در اعمال برخورد مؤثر متقاعد شده‌اند. این است عکس‌العمل بسیار نمادین اعضای شورای امنیت در مقابل عدم توانایی‌شان در پایان دادن به قتل عام در بوسنی.

اگرچه ژست این دادگاه به همان میزان که اولین دادگاه پس از دادگاه "نورنبرگ" می‌باشد، نمادین محسوب می‌شود، مع‌الوصف دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی به عنوان یک سمبل باقی نمی‌ماند، بلکه این دادگاه تنها یک موفقیت سریع را که نشانه آن اتهام "اسلوبودان میلوشویچ"^(۱۸) و چهار تن

از نزدیکان وی در بحبوحه جنگ "کوزوو" می‌باشد را سر لوحه کار خود قرار می‌دهد. حداقل چیزی که می‌توان گفت این است که از این به بعد این نماد و سمبل عمیقاً در واقعیت زندگی بین‌المللی حک شده و برای برخی جنبه دیگر این واقعیت این است که دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی «قربانی موفقیتش» می‌باشد؛ و اینکه پرونده‌های مرتبط به باج‌گیری‌های سهمگین ارتكابی در "کوزوو" ارزش کار دادگاه را تضعیف خواهند نمود.^(۱۹)

مقر دادگاه اختصاصی یوگسلاوی در لاهه و در کشور هلند قرار دارد. این دادگاه فقط در محدوده جرایم شدید علیه کنوانسیونهای ژنو ۱۹۴۹ م، (ماده ۲ قطعنامه)، نقص قوانین و عرف جنگ (ماده ۳ قطعنامه)، نسل‌کشی (ماده ۴ قطعنامه) و جنایات علیه بشریت (ماده ۵) که در منطقه یوگسلاوی سابق و از تاریخ اول ژانویه ۱۹۹۱ م، ارتکاب یافته اند، صلاحیت دارد.

ماده (۲) قطعنامه ۸۲۷ (در سال ۱۹۹۳) سازمان ملل متحد، تاریخ پایان فعالیت این دادگاه را پیش‌بینی نمی‌کند و فقط به ذکر اینکه این تاریخ بعداً توسط شورای امنیت تعیین خواهد شد بسنده می‌کند.

این دادگاه در ژوئن ۱۹۹۹ م، علاوه بر چهارده قاضی، دادستان و معاون دادستان، منشی و دستیار منشی [جمعاً] ۷۶۶ کارگزار که نماینده ۶۵ ملیت می‌باشند را داراست.

از زمان تشکیل دادگاه، فعالیت آن از حرکت رو به رشد باز نایستاده، همچنانکه تحول بودجه آن که از سال ۱۹۹۵ م، چهار برابر شده، آن را به خوبی بیان می‌کند.

(تقریباً معادل ۱۷۰۰۰۰۰ فرانک)^(۲۰) ۲۷۶۰۰۰ دلار: ۱۹۹۳ سال

(تقریباً معادل ۶۸۰۰۰۰۰ فرانک) ۱۰۸۰۰۰۰۰ دلار: ۱۹۹۴ سال

(تقریباً معادل ۱۶۰۰۰۰۰۰ فرانک) ۲۵۳۰۰۰۰۰ دلار: ۱۹۹۵ سال

(تقریباً معادل ۲۲۲۰۰۰۰۰ فرانک) ۳۵۴۳۰۶۲۲ دلار: ۱۹۹۶ سال

(تقریباً معادل ۳۰۵۰۰۰۰۰۰ فرانک) ۴۸۵۸۷۰۰۰ دلار: ۱۹۹۷ سال

(تقریباً معادل ۴۰۷۰۰۰۰۰۰ فرانک) ۶۴۷۷۵۳۰۰ دلار: ۱۹۹۸ سال

(تقریباً معادل ۵۹۰۰۰۰۰۰۰ فرانک) ۹۴۱۰۳۸۰۰ دلار: ۱۹۹۹ سال

دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی از ژوئن ۱۹۹۹ م، ۹۰ نفر از افراد احضار شده به دادگاه را نسبت به ۲۷ مورد فعل ارتكابی، مورد اتهام قرار داده است.

اما این رقم شاید کمی دست بالا باشد؛ زیرا در اعمال ماده (۵۳) مقررات آیین دادرسی و دلایل^(۲۱)، برخی از افعال مورد اتهام چه بسا بدون انتشار مورد تأیید قرار گرفته باشند.

به عنوان مثال: "ژنرال مومیرتالیک"^(۲۲) رئیس ستاد ارتش صرب بوسنی در مورخ ۲۵ اوت ۱۹۹۹ م، هنگامی که به همراه یک هیأت نمایندگی از کشورش روانه شرکت در یک کنفرانس در خصوص دفاع در شهر وین اتریش بود، دستگیر شد.

اتهام وی محرمانه و در خصوص جنایات ارتكابی علیه بشریت در سال ۱۹۹۲ م، در منطقه خودمختار صرب "کراجینا"^(۲۳) در مورخ ۱۲ مارس ۱۹۹۹ م، مورد تأیید قرار گرفته است. این روند دادرسی که دقیقاً از آن صحبت شد (و جلسه دادگاه در طی بررسی اعمال ارتكابی در حضور متهم) در تابستان ۱۹۹۹ م، در یک دادگاه بدوی انجام و تنها ۴ نفر محاکمه شان به پایان رسید.^(۲۴) که همگی مشمول تجدید نظرخواهی در دادگاه تجدید نظر شدند. سایر رسیدگی‌های دادگاه بدوی همچون پرونده "Kupreskic, Blaskic" و دیگرانی مثل "Jelusic", "Kordic" و "Cerkez" در جریان هستند.

در این خصوص به طور مختصر به وضعیت پرونده اتهامی افراد فوق اشاره می‌نماییم. |
_ "Blaskic":^(۲۶) پرونده نامبرده در سوم مارس سال ۲۰۰۰ م، در شعبه اول دادگاه بدوی، دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی مطرح و در تاریخ ۲۹ ژوئیه سال ۲۰۰۴ م، در دادگاه تجدید نظر مورد رسیدگی قرار گرفته است.^(۲۷) و در حال حاضر در بازداشت بسر می‌برد.
_ "Kupreskic" (شماره پرونده: IT-۹۵-۱۶): پرونده نامبرده در مورخ ۱۴ ژانویه سال ۲۰۰۰ م، در شعبه دوم دادگاه بدوی مورد رسیدگی قرار گرفته و در تاریخ‌های ۲۳ اکتبر سال ۲۰۰۱ م، و ۷ مارس ۲۰۰۳ م، در دادگاه تجدید نظر مطرح شده و در حال حاضر در بازداشت به سر می‌برد.^(۲۸)
_ "kordic" و "cerkez" (شماره پرونده: IT - ۹۵ - ۲/۱۴): نامبردگان در ۲۶ فوریه ۲۰۰۱ م، در شعبه سوم دادگاه بدوی یوگسلاوی مورد محاکمه قرار گرفته و پرونده نهایتاً در ۱۶ دسامبر سال ۲۰۰۴ م، در دادگاه تجدید نظر مطرح شده که فعلاً هر دو در بازداشت به سر می‌برند.^(۳۰)
(صرف‌نظر از موارد فوق)^(۳۱) اگر این تعداد ضعیف رسیدگی‌های پایان یافته یا در حال جریان را نسبت به تعداد اتهامات وارد شده چه علنی و چه غیر علنی مورد توجه قرار دهیم یا در خصوص مدت زمان رسیدگی‌ها دقت کنیم، واضح است که دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی در معرض یک رکود قرار دارد.

رسیدگی به جرایم "Rusko Tadic" به مدت هفت ماه و از ۷ مه تا ۲۸ نوامبر ۱۹۹۶ م، به طول انجامید.

همین روند در مورد "Zejnil pelalic" و سایرین، ۱۹ ماه، یعنی از ۱۰ مارس ۱۹۹۷ م، تا ۱۵ اکتبر ۱۹۹۸ م، به طول انجامید. در حالی که محاکمه "Tihomir Blaskic" از ۲۴ ژوئن ۱۹۹۷ م، آغاز شده و هنوز ادامه دارد.^(۳۲)

واضح است که آیین دادرسی (- در مورد چنین اتهاماتی -) سنگین است و توقیف احتمالی متهمانی مثل "رادوان کارادیچ" و "راتکوملاویچ" و "اسلوبوران میلوشوویچ"^(۳۳) برای دادگاه یوگسلاوی طبیعتاً با فلج کردن کامل جریان پرونده‌ها به اضافه مسئله حساس خروج اشخاص نگهداری شده و بازداشت موقت، همراه خواهد بود.^(۳۴)

آنچه که در مورد "رادوان کارادزیچ" و "راتکوملادیچ" انجام شده و آن دو را نگران کرده موضوع دو مورد اتهامی ایشان است.

اولین مورد (اتهامی) تصدیق می‌کند که این دو شخص در مقام مربوط به عنوان فرمانده اداره صربها بوسنی و دستور دهند. به ارتش صربهای بوسنی مسئول ارتکاب جرایم شدید نسبت به کنوانسیونهای ژنو ۱۹۴۹ م، نقض قوانین و عرف جنگ، نسل‌کشی و جنایت علیه بشریت در منطقه بوسنی هرزه‌گوین، از ماه مه ۱۹۹۲ م، می‌باشند.

دومین مورد مربوط می‌شود به اعدام‌های فوری و دستجمعی، شکنجه و تجاوز به عنف و سایر موارد نقض حقوق بشر که در ژوئیه ۱۹۹۵ م، پس از سقوط "سربره‌نیسا" ارتکاب یافته‌اند.

"اسلوبودان میلوشویچ"، رئیس جمهور جمهوری فدرال یوگسلاوی و فرمانده عالی نیروهای نظامی صرب، به نقض قوانین و عرف جنگ جنایت علیه بشریت به انضمام ارتکاب قتل، تبعید و شکنجه متهم می‌باشد.

اتهامات وارد شده که در ۲۲ مه ۱۹۹۱ م، امضا شده بود، در ۲۴ مه توسط قاضی مورد تأیید قرار گرفت و همزمان با انتشار احکام بازداشت بین المللی در ۲۷ مه اعلام عمومی شد.

چهار مسئول رده بالای دیگر نیز مورد همین اتهامات قرار گرفتند.

"میلان"^(۳۵) میلووسویچ" رئیس جمهور صربستان، "نیکلاسانوویچ"^(۳۶) معاون نخست وزیر جمهوری فدرال یوگسلاوی، "دراگولیک" او دانیک"^(۳۷) رئیس ستاد نیروهای نظامی جمهوری فدرال یوگسلاوی و "ولاجکواستوجیکوریس"^(۳۸) وزیر کشور جمهوری صرب.

این اتهامات منحصراً مبتنی بر اعمال ارتكابی بین ژانویه و آوریل ۱۹۹۹ م، در "کوزوو" و بویژه به دلیل تبعید ۷۴۰۰۰۰ نفر "آلبانو- کوزووایی" از "کوزوو" و به دلیل مرگ حداقل ۳۴۰ نفر از افراد شناسایی شده از بین آنها می‌باشد.

نهایتاً، دفتر دادستان نیز تحقیقاتش را در مورد باجگیریه‌های قابل انتساب به ارتش آزاد یبخش "کوزوو"^(۳۹) و اینکه صربها طی حملات هوایی و به‌رغم حضور نیروی نظامی "کوزوو"^(۴۰) قربانی واقع شده‌اند را آغاز نموده است.

پی‌نوشت‌ها:

* بخشی از کتاب: عدالت کیفری بین‌المللی نوشته؛ (Jean-paul Bazelaire et Thierry Cretin)

۱_ Razavi 1351@yahoo.com

۲_ TRIBUNAL PENAL INTERNATIONAL POUR Lex _ Yougos LAUIE.

۳_ TADEUSZ MAZOWIECK.

۴_ CHERIF BASSIOUNI.

۵ _ به نقل از مقاله‌ای در روزنامه لوموند (LE MONDE) با عنوان؛ «ووکوار _ پریستینا، هشت سال ترور، دویست هزار نفر قربانی پاکستانی نژادی»، ۸ آوریل ۱۹۹۹ م، نوشته CLAIRE TREAN.

۶_ KOSOVO.

۷_ TITO.

۸_ مقاله آقای Jean _ Baptiste Naudet در روزنامه لوموند با عنوان: «سه میلیون نفر رانده شده»، ۸ آوریل ۱۹۹۹م.

۹_ ترجمه تحت‌اللفظی کلمه (Conste Uation)؛ با صورت فلکی می‌باشد.

۱۰_ در مورد واقعه بیمارستان سرهنگ Mile Mrksic، سروان Miroslav و سرگرد Veselin sljivan canin از ارتش یوگسلاوی در مقابل دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی در مورد جرایم مربوط به کنوانسیون ژنو (۱۹۴۹) اعم از نقض قوانین و عرف جنگ و جنایات علیه بشریت طی شماره پرونده ۱۳a، ۹۵، IT، مورد تعقیب قرار گرفته‌اند.

۱۱_ Enclave؛ ترجمه تحت‌اللفظی آن معادل "بدون بوم" می‌باشد.

۱۲_ Ratk Mladic.

۱۳_ Tuzla.

۱۴_ برای مجموعه این افعال مجرمانه Radovan karadzic و Ratk Mladic در خصوص جرایم مذکور در کنوانسیون ژنو ۱۹۴۹م، اعم از نقض قوانین و عرف جنگ، نسل‌کشی و جنایات علیه بشریت با شماره پرونده ۱۸_۹۵ IT مورد اتهام قرار گرفتند.

۱۵_ این فصل مربوط می‌شود به تدابیر اجباری برای کشورهای عضو که شورای امنیت می‌تواند در مورد تهدید علیه صلح، قطع حالت صلح و حملات نظامی از آن استفاده نماید.

۱۶_ ماده (۲) قطعنامه ۸۲۷.

۱۷_ ر.ک: مقاله Marc semo در روزنامه لیبراسیون (۲۸ ماه مه ۱۹۹۹م) با عنوان: "یک دادگاه با قدرت تقریباً نامحدود".

۱۸_ Slobodan Milosevic.

۱۹_ ر.ک: Alain Franco؛ روزنامه لوموند (۸ ژوئیه ۱۹۹۹م)؛ مقاله‌ای با عنوان: "دادگاه کیفری بین‌المللی قربانی موفقیتش"

۲۰_ در حال حاضر هر ۶/۵۵۹۵۷ فرانک معادل یک یورو (EURO) می‌باشد.

۲۱_ Reglement de procedure et de preuve. (R.P.P).

۲۲_ Momir Talic.

۲۳_ Krajina.

۲۴_ پرونده افرادی مثل؛ Furundzija, Delic, Tadic و Aleksovski

۲۵_ این موارد توسط مترجم به متن اضافه شده است.

۲۶_ شماره پرونده: IT ۹۵_۱۴

۲۷_ WWW. Un. Org/ icty/ cases/ jugemindex _ f. htm.

۲۸_ همان.

۲۹_ همان.

۳۰_ همان.

۳۱_ مترجم.

۳۲_ منظور تا ژوئن ۱۹۹۹م، یعنی دو سال بعد و در زمان نگارش مقاله توسط نویسنده می‌باشد.

۳۳_ ر.ک: روزنامه ایران، دیکتاتور در زندان مجلل، ساملی فرزانه _ شماره ۲۹۷۵، ص ۲۰.

۳۴_ در تاریخ ژوئن ۱۹۹۹م، سی نفر در محل اداره زندانها در لاهه در زندان به سر می‌بردند.

۳۵_ Milan Milutino.

۳۶_ Nicola Sainovic.

۳۷_ Dragoljub ojdanic.

۳۸_ Vljako stojilkovic.

۳۹_ UCK.

۴۰_ KFOR.